

Landschapbeheer met schapen in Vlaanderen: schapen en schapenhouder

Bert Driessen
KU Leuven campus Geel

Expertise?

Inhoud

- Schapen
  - Functie schapenhouderij
  - Begrazingsfactoren
- De herder
  - Begrazingsbegrippen en technieken
  - Diergezondheid
  - Wettelijke verplichtingen
  - Dierenwelzijn
  - PR
  - Werk
- Toekomstperspectieven
- Aandachtspunten
- Conclusies

Landschapsbegrazing

3 factoren:

- 1. Vegetatie
- 2. Dieren
- 3. Management/herder

2. De dieren: schapen

Vandaag:

- Vleesproductie ↑↑
  - Zelfvoorzieningsgraad...
- Stamboek
- Melkproductie
- Landschapsbegrazing

Schapenhouderij: hoofdberoep/nevenberoep/hobby

Vandaag in Vlaanderen

Provincie	Aantal beslagen	Totaal aantal schapen	Aantal ooien
Antwerpen	2.075	20.024	16.587
VI-Brabant	2.850	22.297	19.182
W-Brabant	420	4.302	3.484
W-Vlaanderen	4.877	38.922	33.603
O-Vlaanderen	7.146	36.927	32.678
Limburg	1.686	16.474	14.272
Vlaanderen	19.054	138.946	119.806
Henegouwen	1.808	16.860	13.284
Luik	1.603	18.562	14.261
Luxemburg	948	15.338	12.963
Namen	1.440	15.918	12.382
Wallonië	5.799	66.678	52.890

Schapenrassen

Eisen

- Afstanden afleggen:
  - Goed beenwerk, stevige klauwen
  - Groot longvolume
- Zelfredzaam in lammerperiode
- Goede moedereigenschappen
- Intrinsieke weerstand tegen maagdarmparasieten...

Exotenbestrijding

'Exotische' grazers

Streekkeigen grazers

Ardense voskop

Lakens

Entre-Sambre-et-Meuse

Houtlander

Mergellander

Vlaams schaap

Vlaams kuddeschaap

Kempens

Streekkeigen grazers

Kempens

Witblauw dubbeldoel

West-Vlaams rood

Kempense

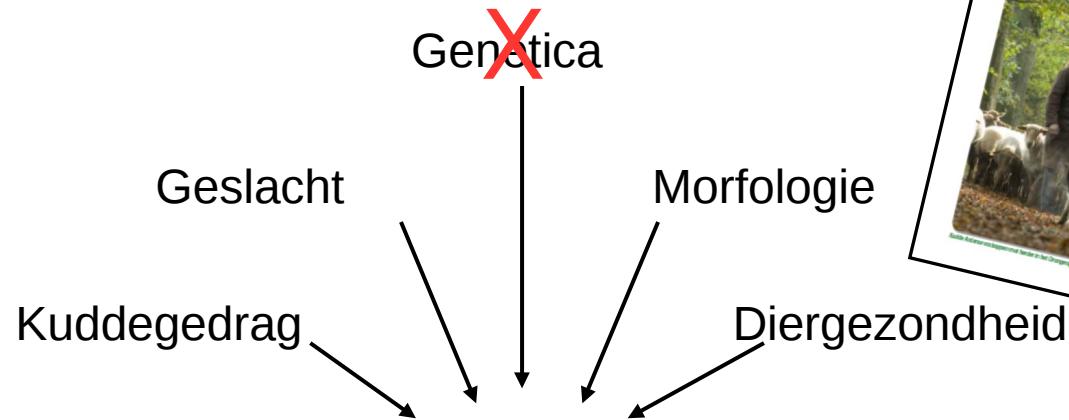

Vlaamse

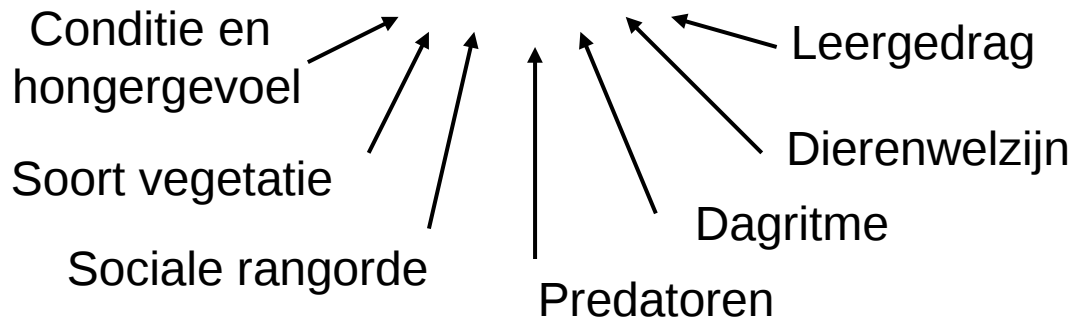

Steunpunt Levend Erfgoed - www.sle.be

Begrazingsresultaat

Begrazingsresultaat*

* Driessen en Geers, 2009. Landschapsbegrazing met schapen. Natuur.focus, december.

3. De herder

Vroeger

Nu

Begrazingstechnieken en -begrippen

- Standbeweiding
- Gestuurde begrazing
- Druk- of stootbegrazing
- Zomerbegrazing
- Winterbegrazing
- Jaarrondbegrazing
- Begrazingsplan
  - Biomassa?
  - Aantal graasdagen?
  - Aantal dieren?
  - Continu bijsturen: zowel tijdens seizoen als daaropvolgende jaren.

Diergezondheid

- Ontworming
  - Ecotoxiciteit
- Vaccinaties
- Klauwgezondheid
- Myiasis
- Zwoegerziekte
- Nutritionele tekorten
- Lammerseizoen
- Voorziening voor inspectie

Wettelijke verplichtingen

Landbouwhuisdieren!

- Identificatie dieren
- Registratie van alle bewegingen
- Registratie vervoermiddel
- Registratie van reiniging en ontsmetting veewagen
- Transport: getuigschrift van vakbekwaamheid
- 15 december inventarisatie
- Diergeneesmiddelenregister
- Nutriëntenemissierechten
- Milieuvergunningsplicht
- Verplichte financiële bijdragen
- Grensbeweiding: niet

=> **Administratie**

Dierenwelzijn

Landbouwhuisdieren!

- Percentage uitval
- Lichaamsconditie
- Gebit
- Beschutting/hittestress
- Couperen van staarten

Evolutie conditie?

- Geherderd/vast raster/stootbegrazing?

PR

- Geven van informatie tijdens het uitvoeren van begrazingsprojecten
- Organisatie lammetjesdagen
- Organisatie wolscheerfeest
- Wandelmomenten
- Gegevens van eigenaar schaapskudde

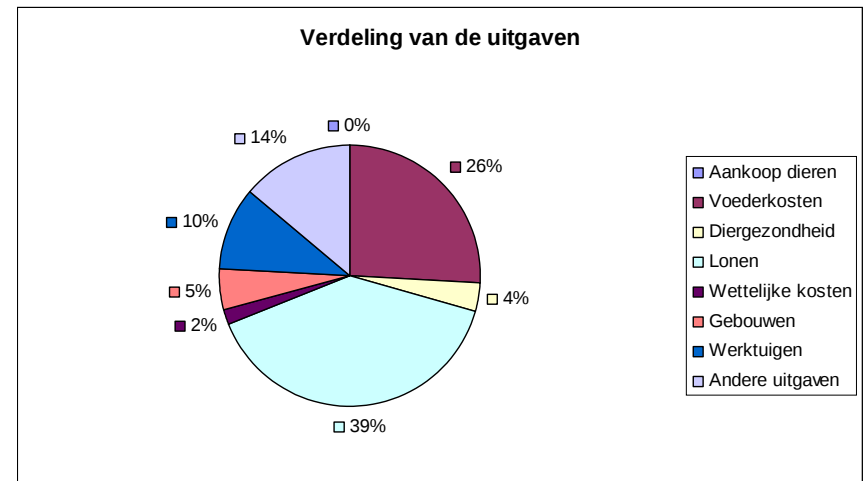
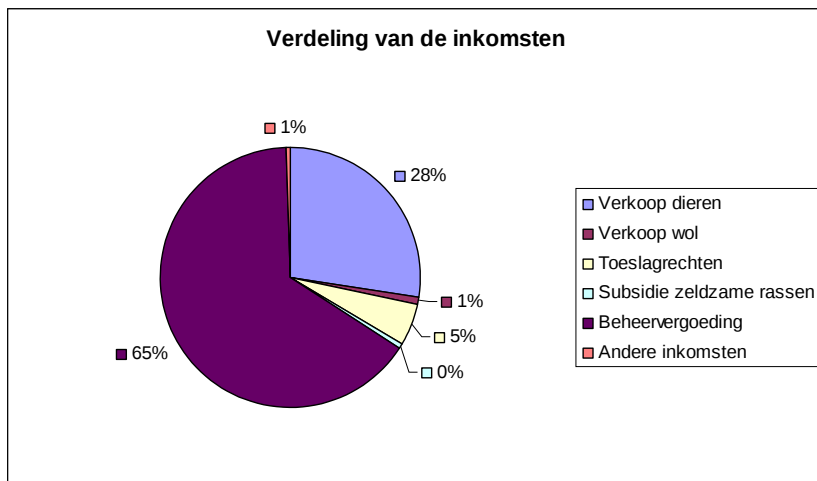
Werk

- Begrazing
  - Flexinetten
  - Hoeden
  - Transport van dieren
- Voederwinning
- Winterstalling
- Dieren: ontwormen, vaccinaties...
- Lammerseizoen
- Scheerperiode
- Administratie
- PR
- ...

Rendabiliteit

- Inkomsten/uitgaven?
- Productievorm: begrazing
- Offertes opstellen
- Werkzekerheid?
- Investeringsen?
- In de directe woonomgeving

Toekomstperspectieven

- Landschapsbegrazing heeft alle troeven om door te breken
- Machinaal beheer versus begrazing
- Biodiversiteit: zaadverspreiding
- Kostprijs
- Zoektocht naar potentiële begrazingsgronden
- Beheer versus niet-beheer
- Meer wetenschappelijke onderbouw
  - Begrazingsmomenten
  - Frequentie van begrazing
  - ...

Aandachtspunten

- Toewijzing contracttoewijzing
  - 2-fasen
    - Oproep kandidaatstelling: expertise
    - Bestek: indiening offertes
- Contractduur
  - 6m, 1j, 3j, 7j, 9j
  - Tijdig opzegging/verlenging meedelen
- Financiële aspect is een knelpunt: na verloop van jaren verschuiving naar andere bedrijfstakken $\Rightarrow$ verlies aan expertise.
- Steeds goedkoopste offerte? Of kwaliteit/expertise? Of band bestendigen? In de omgeving gevestigd?

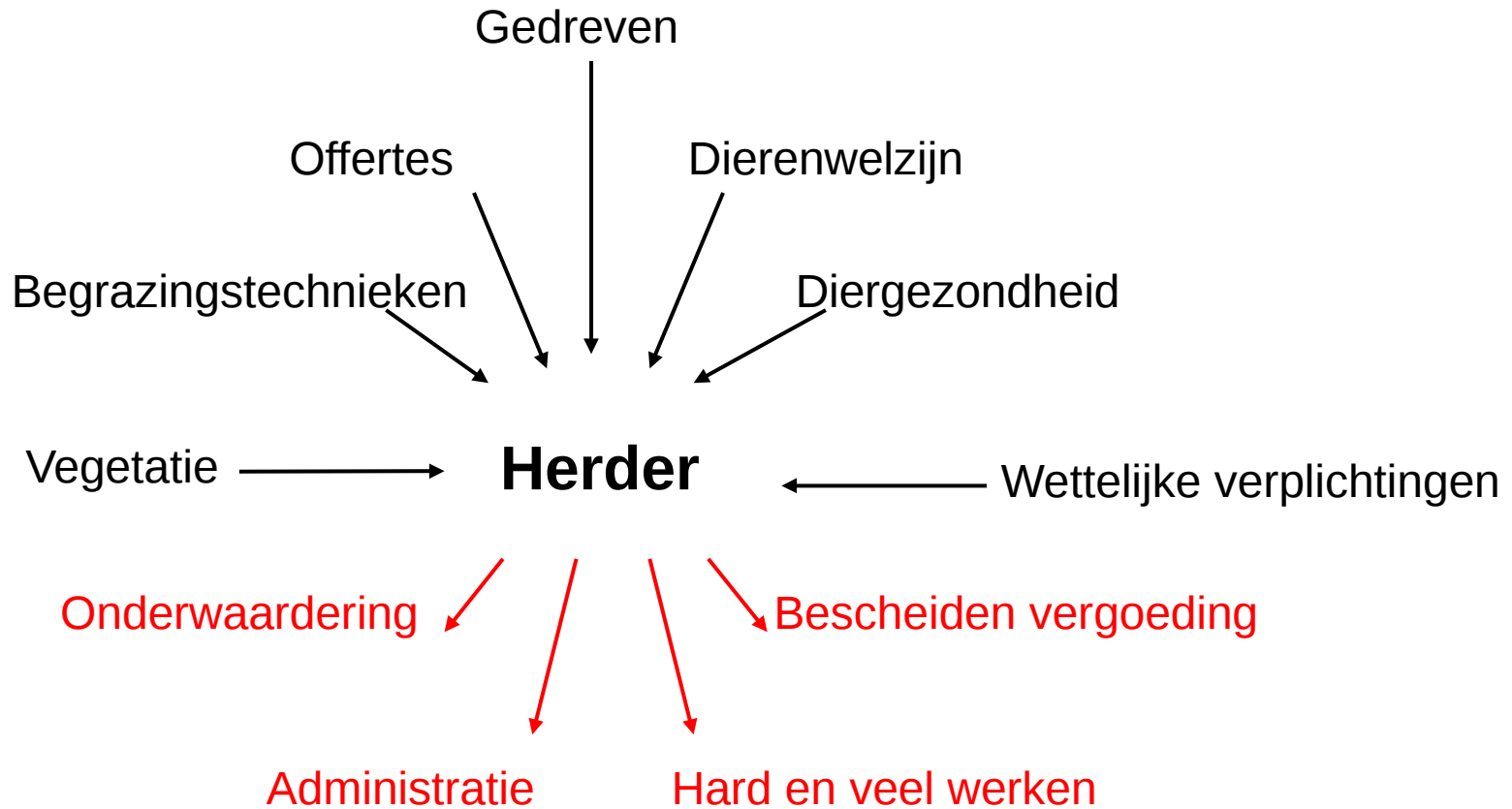

Aandachtspunten

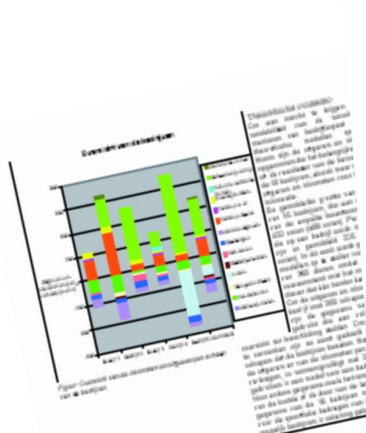
- Expertise
  - Niet enkel firma, maar alle dierverzorgers/herders
- Te snelle groei van de sector: doodgroei
- Overleg plant & dier
- Omgaan met dieren
- Combinatie maaien - grazen
- Evaluatie begrazingsproject
  - Naar analogie van dierenwelzijn: Welfare Quality®
  - Op basis van dier/vegetatie/management

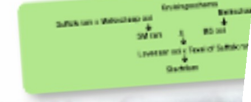
Conclusies

Bestellen boek:
bert.driessen@kuleuven.be

Lezen!
In het Duitse boek...
De Lennings...
De Lennings...
De Lennings...

Jaar	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Wol	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Wol	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Wol	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Wettelijke verplichtingen

Registratie
De Lennings...
De Lennings...
De Lennings...

Identificatie

- Twee identieke, oranje plastic oormerken, één in het midden van elke oorschelp.
- Het oormerk moet worden vastgezet met een speciale oormerkplaat die wordt vastgezet met een speciale oormerkplaat.
- Het oormerk moet worden vastgezet met een speciale oormerkplaat die wordt vastgezet met een speciale oormerkplaat.
- Het oormerk moet worden vastgezet met een speciale oormerkplaat die wordt vastgezet met een speciale oormerkplaat.
- Het oormerk moet worden vastgezet met een speciale oormerkplaat die wordt vastgezet met een speciale oormerkplaat.

Wat doen bij verlies van een oormerk?
Een oormerk...
Een oormerk...
Een oormerk...

